

POPOVNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnistvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Hristos voskrese. — O surovosti naše mladine. — „Solnce.“ — Drobtinice. — Dopisi. — Rarpis častne nagrade. — Razne. — Spremembe. — Listnica. — Inserati.

Hristos voskrese.

Mir vam zapustim, svoj mir vam dam;
ne, kakor ga svet dá, ga jaz dam. (Jan.)

Blaženi so krotki,
ker oni bodo zemljo posedli. (Mat.)

Povodom današnjih praznikov je ruski „Šolski časopis“ pisal pred nekaj leti naslednje besede: . . . „vsem prijateljem omike, npravstvenosti in blagostanja ljudi želimo krepkega zdravja in v to svrho sprebujenje vseh narodnih moči. Na dan vstajenja tolažimo se in radujmo se; objemajmo drug drugega in pojmo veseli na Ruskem navadno pesem: „Hristos voskrese iz mrtvih, smrtiju smrt poprav' i suščim vo hrobih život darovav;“ odpustimo vse onim, ki nas sovražijo, držimo se stanovitno pota čednosti, delavnosti in varčnosti! Imejmo upanje, da, kakor se vosek topi od toplote, tako tudi z ljubeznijo svojo, s pravico, resnostjo značaja in stanovitnostjo pri delu narodne prosvete in očevidnega, da, naravnega napredka ućakamo čas, ko bodo vsi grešniki opravićeni pred oblićjem boćže milosti z nami vred soglasno zapeli velikonoćno cerkveno pesem: „Naj vstane iz mrtvih Bog, in razpršć se sovražniki njegovi, naj odbeće izpred njegovega oblićja ti, ki ga sovražijo.“ Kristus je vstal od mrtvih kot premagovalec smrti in teme; vstala je od mrtvih s tećskim kamenjem obtećena pravica in ljubezen ter zasijala je novo oćivljajoća moć, dajoća vsem vernim v Kristusu zmago krščanstva nad paganstvom. Hristos voskrese!“

Tudi mi se pridrućamo tem besedam. Tudi mi želimo, da bi nauk ljubezni in sloge v cerkvi in šoli prešinil prebivalce in jim segel v kri in ćivljenje. Toda prvi pogoj k temu je brez dvojbe, kakor javlja pisatelj imenovanega ćlanka: „odpustiti vse svojim sovražnikom!“

Nić ne razdira sporazumljenje in slogo v rodbinah in drućstvu sploh tako, kakor vzajemnostni prepiri. Oni narejajo, da se pelin srda in zlobe zaplodi in razprostirajoć se v brezkrainost razširja z listjem sovraćstva senco ćez drućstveno ćivljenje. Thiers, ki je Francijo po velikej in nesrećnej vojski zopet materijalno in deloma tudi moralno podvignil, rekel je nekoć k sovraććim se strankam:

„Mi si imamo vzajemno mnogo, mnogo odpustiti!“ Toda njegovi rojaki ga niso poslućali. Nićesar niso pozabili in nićesar se ne naućili, ter k grehom

svojih prednikov dodajali nove grehe. Niso se naučili si vzajemno odpustiti, ter spoznavati svoje lastne napake. Veliki Atenski modrijan, Solon, pomirjačo prepirajoče se sosedo, je na čelu svojega pravniskega zapisnika napisal — ne, kakor enciklopedistični pravniki francoske konstitucije, „pojasnenje človeških prava“, marveč — „amnestija“, kar pomeni, pozabiti mahoma vse.

In kje se dandanes ne plodi bujna setev sovraštva? Irska, teptavana toliko vekov, je zdijala, ubožala, in zdaj pošilja v strastnej besnosti osvete cele ladije dinamita proti poslopjem in mestom angleškim, ter umorja čisto angleške dostojnike brez obzira na to, so li naklonjeni ali nenaklonjeni irskemu narodu.

Irska še pred kratkim ni imela ljudskih šol in tudi danes je ljudska omika na kaj nizke stopinji. Toda to še ni najmanjši greh Angležev. — V Španiji grozna „črna roka“ podkopava temelje prava. Tudi Španija nima ljudskih šol, vrednih velikega naroda in njegove slavne minulosti. — V Franciji postala je šola povod ničvrednih bojov med strankami, ki v slepi strasti ne marajo za to, če tudi domovini poleg materialne preti moralna propast, ki dopuščajo raje, da izgubi njih domovina še ostanke nekdanjega pomena pri sosedih, nego bi se odrekli medsebojno prevladajočemu nasprotju. — V Nemčiji „Kulturkampf“ ne zamore prenehati, dasi tudi bi se ga njega očetje že sami radi odkrižali, in narodni šovinizem se tudi nadalje šopiri ter teorijo potlačevanja najsvetejših pravic ne-nemške narodnosti praktično izvršuje. Nemška šola, ta velika, lepa šola, ki je že praznovala tolikanj moralnih in materialnih triumfov, nima več take veljave, odkar se je ponižala ponekje v sredstvo tudi političnim namenom, in že beležijo vodje nemškega naroda pojave podivjanja npravnosti v „narodu misliteljev“. — V Rusiji se tudi bojujejo vislice z dinamitom, a to ne moti vlade in društva ruskega, bahajočega se z „osvobujenjem balkanskih Slovanov“, tep-tati v šoli, v cerkvi in domačem ter javnem življenju pravice drugih „Slovanov“, bližnejših in „neosvobodenih“, ter je oropavati njihovega prava po načinu, kakor se celó Irci po Angležih nikdar oropali niso.

Tudi v Avstriji se je razvnel strasten boj za šolo; bije se že dalje časa v parlamentu, kjer debate dobivajo časih strastni ton pravodavstva francoskega.

Toda ne dotikamo se lastnih ran, ampak ogledavamo se po svetu, si tolikanj več prizadevamo po geslu, ki je bilo vsikdar vodilo pedagogike: — da šoli „ni v korist, negovati sovraštvo, nje namen je gojiti ljubezen in slogo“. Ne mislimo pa, da bi naš slabi glas bil zmožen prevpiti sovražne krike strank. Vendar pa se tudi vsled tega ne ogibajmo boja, marveč spoznajmo nasprotno naraven in resničen fakt, da prepri in vojska je na svetu, ter se ne dá ž njega odpraviti. Saj že Heraklitov izrek, da „boj je oče vseh reči“, ima svoj krščanski izraz v izreku: „Reliquit Deus mundum disputationibus“. Ali tudi boji in prepri človeški služijo naposled višjemu, splošnemu in vsečloveškemu smotru humanizma in v tej vojski, v tem nasprotju ne zmagajo oni, ki zlorabijo svoje moči nad slabotnimi, t. j. vsakdanji napadi in sovražni kriki, ki še slabšega protivnika k glasu in delu ne pusté; marveč oni, ki svesti si svoje zadače se ji pridružijo z odločnimi koraki. Na njih se spolnuje, kar smo zapisali na čelu: „Blaženi so tihi, ker oni bodo zemljo posedli“. Takšen boj pristoji šoli, takšno skupno tekmovanje v dosego končnih rezultatov strinja se z nalogo odgoje.

Učimo torej otroke ljubiti to, kar je naše, in spoštovati to, kar je drago našim bratom. Spoštujmo naše običaje in ne dotikajmo se običajev naših sosedov. In toraj vkupno od mrtvih vstalega „Hristos voskrese“ zapojmno soglasno tudi besede starodavne cerkvene pesmi, začenjajoče se z besedami:

„Bella fremunt hostilia :

Da nobis pacem, fer auxilium.“

O surovosti naše mladine.

(Dalje.)

III. Stariši, nadzorujte otroke!

Velikansk in silno škodljiv vpliv na kmetske otroke je slab zgled, kojega imajo ti mnogokrat na svojih stariših in še bolj na surovih in neotesanih poslih, s katerimi šoli odrasla mladina skoro neprestano občuje. Surovi hlapeci in dekletke imajo v navzočnosti nežne mladine čestokrat najnesramniše in najsurovejše pogovore in djanja in tako s slabim izgledom prerano okužijo nedolžna mlada srca. Tudi roditelji redkokedaj pomislijo, da bistrroumen in radoveden otrok že v nežnej mladosti marsikaj zapopade in obdrži, kar njegovim duševnim razmeram doprinaša slabe nasledke ter ga dovede do npravega propada. Tudi šoli odraslo mladino stariši ali premalo ali celo ne nadzorujejo. Zdi se jim premalo važno paziti na to, v kakšno družbo njih sinovi in hčere o prostih urah zahajajo. Destikrat roditelji celi nedeljski popoldan prav ne vedó, kje so njihovi že bolj odrasli otroci in kaj uganjajo; sicer pa če jim je to tudi znano, vendar jim nikakor ne ide v glavo, da bi zamogla slaba tovaršija biti nevarna za njihovo blagonravje. Koliko nenravnosti in surovosti taki mladi ljudje en sam popoldan razširijo, to zamore prav presoditi le tisti, ki jih je večkrat imel priliko opazovati. Še bolj nevarna in škodljiva pa so ponočna shajanja, kakoršna se pri odraslih kmetjskih fantih skoro vsako noč vršé. Hudoben zgled starejših, v surovosti in nesramnem obnašanju že bolj naprednih tovarišev deluje tukaj, ko je mladina sama med seboj, tako silno in hitro ko malokje. Navadna snov njihovih pogovorov so tepeži, če pa te tvarine ni, potem pa najnesramnejše kvante, divje vedenje in surovo razgrajanje. Lehko je umevno, da mladenič, zahajajoč v tako družbo, ne more postati drugačen kakor neotesan, zlasti ker tudi po drugej strani nima nikdar prilike, videti lepega, olikanega obnašanja; znan pa je pregovor: „Človek se izbrusi med ljudmi“.

Jako žalostno je tudi z vero in pravo pobožnostjo, kajti pogostoma ima mladina trdno vero pač na ustnicah, v srcu pa celo nobene. Naš namen ni preiskovati, kje tiči pravi vzrok tej žalostni prikazni, le na nekaj hočemo v tej zadevi opozoriti. Kakor znano, pošilja se naša kmetjska mladina ob nedeljah in praznikih po dvakrat ali trikrat mehanično v cerkev, kjer bi pri pridigi ali krščanskem nauku zamogla slišati marsikatero poučno besedo v blagor svojemu npravnemu življenju; ali fantini vidijo cerkev navadno le zvonaj, zato pa krémo

ali žganjarijo dosti bolj znotraj. Neotesani, zarobljeni pogovori, surovo vedenje in divje petje so v takih prostoriščih na dnevnem redu.

Ali nebi bilo mnogo bolje, da bi stariši svojega sina le enkrat v cerkev poslali, pa ostro na to gledali, da tudi v resnici notri gre, se spodobno obnaša in Boga enkrat moli, ne pa trikrat žali.

Kdo pa sinu denar dá za pijačo? Ali ima lastne dohodke, in če jih nima...?

Glej, dobri oče-gospodar, kako ti denar mečeš iz žepa in to le zato, da tvoj sin postane surov razgrajalec! Toraj še enkrat! Stariši, nadzorujte mladino!

IV. Učitelji se ne spoštujejo kakor zaslužijo.

Veliko oviro dela ljudske šoli tudi to, da stariši šolsko vzgojo premalo podpirajo, čestokrat ji celo nasprotujejo. Kaj pomaga če si učitelji prizadevajo vzgojati mladino k nramnosti, ako jo vnemajo za vse dobro, lepo in koristno, če se pa doma ravno v nasprotnem smislu deluje, če se o učiteljih v pričo mladine premalo spoštljivo ali celo zaničljivo govori ter se tako podkopava spoštovanje do učiteljev. Kako težko je pač potem učitelju znatnih uspehov doseči, to lahko vsak, tudi priprost človek razume. „Učitelji, uradniki in sploh ob denarju živeči ljudje, ki nimajo lastne hiše in posestva, to so sami — berači“, tako se izraža ošaben kmet, pa kaj kmet, uboga, do ušes zadolžena in izstradana bajtarica je nedavno tako govorila v navzočnosti svojega 12letnega, šolo obiskajočega sina!

Ljudstvo po svoji stari navadi v učitelju ne vidi nič drugega kot neke danjega cerkovnika ali organista, to je človeka, ki se je zbog svoje pičle naobraženosti takorekoč preziral, ki je pamet s klečeplaštvom in prilizovanjem zamenjaval, ki se je pred vsakim bogatinom ali mogočnjakom kar sklonil, in kadar je kdo izmed teh njegovih „bogov“ kako prazno ali celo neumno besedo izustil, vselej se odobrujoče in sladko smehljaj, Bog ne daj, da bi si pa upal vmes katero besedo črhiniti, kam li zavrniti, če tudi je bilo morda živo treba.

Priznati sicer moramo, da se je spoštovanje do učiteljev v poslednjih letih tu pa tam povzdignilo, ali z velikim trudem pridobljeno stališče še nikakor ni zagotovljeno, kajti neprijatelji naši delujejo vedno z velikim naporom na to, da vpljiv učiteljstva pri narodu ne postane prevelik. Pa tudi tisti, ki se prav radi nazivljajo „prijatelji šole“, dostikrat niso dovolj pošteni in samozavestni, da bi si upali vselej in povsod pospeševati veljavo in spoštovanje učiteljstva tako, kakor bi bilo to v očigled važnosti njegovega vzgojevalnega posla povsem neobhodno potrebno.

V. Ne trpinčite živali!

Malo kje zamore človeški čut tako hitro okameneti in osuroveti, kakor ravno na deželi, kjer ima kmetski otrok vsak dan priliko gledati, kako odrasčeni ljudje učinjajo na živalih raznovrstne grozovitosti in je dostikrat neusmiljeno trpinčijo. Trdosrčnost in neusmiljenost se otroku že v nežnej mladosti polagoma vzgoji. Mesto da bi vcepavali otroku usmiljenje do trpečih živali v mlado sree, dajajo pogostoma stariši sami ostuden zgled brezkončne trdosrčnosti in gnjusne grozovitosti; storé li to iz nevednosti ali nepaznosti, je pač vse jedno. Žalostna

stvar sama se nikakor ne spremeni. Kako strašno se čestokrat uboga, težko obložena vprežna živina v navzočnosti nedolžnih otrok pretepa, mi skoro ni treba omenjati. Kaj čuda potem, če 16letni sin svojega očeta ne le ne posnema, ampak ga celó v grozovitosti skuša prekositi in si takošen surov svoj čin celó v čast šteje. Nespametno in brezvestno ravnaajo tudi stariši, dajoči svojim otrokom mlade mačke, pse itd. za igrače. Nevedni otroci trpinčijo sprva uboge stvarice sicer ne s hudobnim namenom, ali s časom jim nagajanje in draženje postane navada in slednjič se jim trpinčenje celó prijetna zabava zdi. Na večjih sejmi se pogosto za denar kažejo strahovite, grozne podobe, na katerih so videti najstrašnejše pohabljenosti, razmesarjena človeška trupla, umor in smrt raznih živali in ljudi. Tudi te podobe so posebno za mladino pogubne, ker vzbujajo trdosrčnost, neusmiljenost in surovost, zatoraj naj bi župani kazanje takih podob povsod zabranili. Ravno tako nespametno je tudi, če se otrokom dopušča, biti pri klanju bodi-si velikih ali pa malih, za kuhinjo namenjenih živali navzočim. Naj se vendar pomisli, da otroci s takimi krvavimi prizori sesajo strup, ki jim polagoma srce otrpne ter jih stori neobčutljive in surove. Tudi nasprotniki sedanje ljudske šole morajo priznati, da ta vedno z velikim naporom zoper živalsko trpinčenje deluje in je za varstvo živali že dokaj storila. Primeroma le omenimo, da se je šoli že precej posrečilo, brezsrčno razdiranje ptičjih gnezd in sploh grozoviti ptičji lov omejiti. Prebivalstvo pogostoma slišimo izjavljati, da je zdaj mnogo več ptičev peycev, kakor pred 10—15 leti, nasprotno pa škodljivi mrčes vidno pojema. Se vé pa, da bo treba še precej časa, preden se bode moglo na pomoč starišev vsaj toliko računati, da bodo pri vzgoji otrok tudi na varstvo živali potrebni ozir jemali; vendar to nas naj ne straši, ampak le še k večjej delavnosti v tej zadevi spodbuja, saj neprestano kapljanje celó kamen izdolbe. Jako potrebno bi pač bilo, da bi ne le vsak učitelj bil ud kakemu društvu za varstvo živali, ampak da bi si prizadeval med razumnejšim delom prebivalstva pridobiti udov za tako koristno društvo. Posebno šoli odrasla mladina naj bi se spodbujala, da pristopi takemu društvu. Se vé pa, da stvar ni tako lahka, kakor se na prvi pogled vidi, posebno še zato, ker nimamo v tej zadevi poučljive, temeljite in vendar priprosto pisane knjige v slovenskem jeziku. Tu bi pač prav blagonosno zamogla delovati „Družba sv. Mohora“, ako bi na svetlo dala v prospeh varstva živali majhno knjižico, obsegajočo kakih 30 strani, kajti po njej bi prišlo čez 30.000 izvodov med narod, a še enkrat toliko naj bi se jih brezplačno razdelilo.

(Konec sledi.)

„Solnce“

Praktična obravnava te pesmi, število 108 „II. Berilo.“

1. Uvod.

Kje živijo ljudje in živali? Na zemlji. — Kaj vidimo nad nami? Nebo. Kaj vidimo na nebu? Solnce, mesec in mnogo zvezd. Kedaj sije solnce? Po dnevu. Kedaj pa solnce po dnevu ne vidimo? Kedar je oblačno ali megleno.

Kedaj solnce vzhaja? Zjutraj. Kako veliko se nam vidi solnce? Kakor skleda ali okrožnik. Je pa solnce res tako majhno? Ono je večje. Zakaj se pa nam vendar tako majhno vidi? Ker je zelo daleč od nas. Glejte! Umni možje so nam natančno preračunili kako velika je solnčna obla, in kako daleč je solnce od naše zemlje. Solnce je mnogokrat večje, nego naša zemlja, ter je neizmerno daleč od nas. Znano vam je, kako hitro pelja brzovlak po železnem tiru. Ko bi zamogli od naše zemlje do solnea narediti enak tir, tak bi potreboval brzovlak čez 300 let, predno bi prisopihal do solnea. Ko bi hotel od solnce vstreliti na zemljo, frčela bi kroglja celih 25 let, predno bi treščila v zemljo. Ponovi, kar sem vam povedal o velikosti in daljavi solnea, R! P! Kako se imenuje stran, kjer solnce vzhaja? Jutro, vzhod. Kako se imenuje nasprotna stran, kjer solnce zahaja? Večer ali zahod. Kako pravimo strani, proti kateri je poldne senca obrnena? Sever ali polnoč. Kako se zove severu nasprotna stran? Jug ali poldne. Je li solnce vedno enako dolgo na nebu? Kedaj nam solnce najdalje na nebu ostane? O kresu, ko se začne poletje. Kedaj takrat vzhaja in zahaja? Vzhaja že ob 4. in zahaja še le ob 8. uri, ter je celih 16 ur na nebu. Kedaj pa imamo najkrajši dan? Tri dni pred božičem, ko se začne zima. Koliko časa vidimo takrat solnce? Samo 8 ur, namreč od 8. do 4. ure. V katerih mescih navadno solnce najhujše pripeka? Meseca rožnika, malega in velikega srpana. Kaj ima zemlja od solnea? Svetlobo in gorkoto. Bi zamogli ljudje in živali brez solnčne svetlobe in toplote živeti? Ne. Bi li mogle rastline rasti in cvesti, ko bi solnea ne bilo? Tudi ne. Kakšna bi bila tedaj vsa zemlja? Mrzla, gola in pusta.

Kaj vidimo po noči na sinjem nebu? Luno in zvezde. Ali ima mesec svojo lastno svetlobo? On dobiva svetlobo od solnea, krog katerega se z zemljo neprenehoma vrti. Od kod imajo nekatere zvezdice svojo luč? Tudi od solnea? Kako se imenujejo zvezde, ki imajo luč od solnea? Premičnice. Kako pravimo zvezdam z lastno svetlobo? Nepremičnice ali stalnice.

Kaj vidimo na vzhodu, predno se nam solnce prikaže? Jutranjo zarjo. Kake barve se nam vidi juterna zarja in solnčna obla, ko priplava izza gor? Rumena. Kaki so gozdni robovi in bregovi, ko jih rumeno juterno solnce obseva? Rumeni, kakor bi bili z zlatom prepreženi. Kaki postanejo travniki in gozdi, ako jih ogreva toplo pomladansko solnce? Zeleni. Katere živalice prebudi toplo solnco? Mrčese. Katere ptice privabi solnčna toplota v naše kraje? Perke, ptice selivke. Kaka tedaj postane narava? Živa. Glejte! *Solnce prebudi celo naravo k novemu življenju, ter oživi razne živali k veselemu gibanju in olepša gore in doline z novo pisano odejo.*

Ponovi R!

2. Učitelj pesem prečita.

3. Učenci beró pesem 2 do 3krat.

4. Branje posameznih kitic, pojasnjevanje manj umljivih besed in sestava glavne misli vsake kitice n. pr:

Čitaj prvo kitico B! Kdo se tukaj nagovori? Solnce. Kako se imenuje solnce? „Morje svetlobe“. Zakaj se reče, da je ono „morje“ svetlobe? Ker ima neizrečeno veliko luči, kakor ima morje veliko vode v sebi. Kako se še

solnce imenuje? Vojvoda zemlje. Kdo je „vojvoda“? Kateri druge vodi, napeljuje. Zakaj se tedaj solnce „vojvoda“ zemlje imenuje? Ker ono vso zemljo vodi, ali zemlja ima svojo moč od solнца. Kaj se pravi „moré“? Tlačijo, težijo, stiskajo, nadlegujejo.

Katere „tesnobe“ pa so to? Bolezni, glad, žeja, skrbi, in druge enake tuge in nadloge. Kdo pa solncu njegovo svetlobo krati in mori? Oblaki in megle.

Misel prve kitice je:

Ljudi tlačijo in slabijo mnogovrstne nadloge in težave, neizmerno veliko in svetlo solnce pa zakrivajo včasih črni oblaki.

Ponovi J!

Beri naprej K! Kaj se pravi „jutro prebudi“? Svetlo jutro se začne in temna noč izgine. Kaj se pravi: „zarja pride skoz nebeška vrata“. Nam se vidi, kako da bi se na juternem nebu velika vrata odprla, skozi katera prihaja rumeni žar in za njim solnčna obla. Kaj se pravi „gór vrhé zlatí“? Vrhi gor se nam vidijo rumeni, kakor bi bili pozlačeni.

Misel te kitice je:

Ko je napočilo jutro, prikaže se lepa rumena zarja, ki oseva gore in planine.

Ponovi S!

Čitaj tretjo kitico A! Kaj se pravi „srca odpira“? Vse se prebudi, vse veseli, vse povzdiguje sree k Bogu. Kaj je „plameneč oltar“? Juterno nebo z solnčno zarjo. Kaj se pravi „kje tvoj žar'k umira“? Kamor solnčna svetloba in toplota ne dohaja. Kaj pomeni beseda „vsahne“? Umré, pogine, premine. Kaj si mislimo pod besedami „zemlje dar“? Vse; česar nam zemlja prinaša.

Zapopadek tretje kitice je tedaj:

Kjer je toplo solnce, postane vse živo in veselo, ondi pa, kamor solnce svoje toplote pošiljati ne more, je pusto in mrtvo.

Ponovi L!

Beri naprej Č! Kaj je vinske trte slast? Grozdje, mošt, vino. Zakaj pa rečemo, da nam solnce zori grozdje in njega slast? Bolje ko je vroče, tem bolj je sladko grozdje. V senčnatih krajih ostane grozdje kislo. Kaj nam povedo besede: „s sadjem polniš vrte“? Solnce stori, da začno drevesa poganjati, evesti in da nam rodi in zori sadje. Komu še tudi dá toplo solnce rasti? Rožam, cvetlicam.

Misel četrte kitice je:

Toplo solnce nam sladi grozdje, zori sladko sadje in razvija glavice zalih cvetlic.

Ponovi Ž!

Beri zadnjo kitico N! Kaj pomenijo besede „nebeške luči“? Zvezdice. Kaj se pravi: „luno razsvetliš“? Solnce daje nekterim zvezdam in luni svetlobo. Kaj se pove v zadnjih dveh vrsticah? Kaj bi se morali mi od solнца učiti? Da je solnce ustvaril ljubi Bog, kateremu na čast tudi ono sveti.

Zapopadek zadnje kitice je:

Tudi mesec in zvezde imajo luč od solнца ter ž njim vred gorijo na čast Stvarniku, ki jih je na preširno nebo postavil in jim njihova čudna pota odkazal. Ponovi J!

Ponovi zapopadek prve, druge . . . zadnje kitice R! J! Č! K! D!

5. Branje se ponavlja.

6. Pesem se memorira in recitira.

7. Naloge.

a) Misel vsake kitice se narekuje in ob enem piše na šolsko tablo.

b) Napišite glavno misel vsake kitice!

c) Tek solnea na nebu s pomočjo sledečih besedie: Dani se, glas petelina, jutrajna zarja, rumene solnce, svetla rosa, rumeni bregovi, solnce plava višje, toplota narašča, solnce je sredi neba, velika vročina pritiska, solnce se nagne, vročina odjema, večerno nebo rumeni, solnčna obla se skrije za gore, zarja pojema, večerni mrak se umakne temnej noči, zemlja postaja hladna.

Josip Lasbaher.

Drobtinice

za zgodovino slov. šolstva.

Matej Slekovec.

(Dalje.)

Od 1740. l. je isto blago delo opravljal Jakob Nirnberger, ki je še le 29 let star umrl 24. febr. 1743. Njegov naslednik je bil Andrej Hrapot, kateremu je bil takratni župnik Martin Hrapot strije. Soproga Marija Treza mu je 27. decembra 1745 porodila hčer Marijo Ano Kajetano, kateri botra je bila Friderika, hči Rudolfa grofa Krama, lastnika Turnišč. Ta plemenita gospodična je tudi otroka v svoje varstvo sprejela in ga odgojevala, ko so mu stariši bili umrli. Dne 14. februarja 1746 bila je pokopana mati Marija Treza, dva dni poznej, -- 16. febr. 1746 pa oče, Andrej Hrapot, še le 26 let star. Oba počivata na hajdinskem pokopališču pod eno gomilo.

Hrapotov naslednik je bil Janez Anton Kotnik, kateremu je soproga Ana Marija Apolonija 17. junija 1747 porodila sina Janeza Kajetana, ki pa je že čez 12 dni umrl.

Leta 1751. se imenuje Mihael Ganster „ludimagister“ na Hajdinu. Žena Liza mu je 15. julija t. l. rodila sina Jakoba. Ko je on v Ormož odšel, prišel je na Hajdin Jakob Maršič. Leta 1753, dne 19. oktobra mu je bil rojen sin Ferdinand.

Leta 1758. je bil organist in učitelj Janez Lesjak, l. 1760. Simon Ferline, l. 1767. Jožef Reichard, l. 1774 pa Martin Kločnik, ki si je 31. januarja t. l. vzel v zakon Trezo, rajnega Simona Auffrecht-a hčer. Pa preden je leto preteklo, je odšel in na njegovo mesto je prišel Franc Verbnjak, kateremu je 29. septembra 1775 soproga Marija Ana porodila sina Ignaca.¹⁾

Leta 1784. je bil Filip Gigler „ludimagister“ na Hajdinu, ki je od ondot na Goro odšel. Kdo je bil njegov naslednik, nam ni znano. Leta 1811. je učiteljeval ondi Jožef Domajnko, Ptujčan 50 let star. Učencev je imel 25.

¹⁾ Iz matičnih knjig Hajdinsko župnije.

Sv. Vid ob izlivu Dravinje v Dravo je precej stara cerkev in tudi župnija omenja se že v 16. veku. Do leta 1617. slišala je zdaj temu, zdaj unemu patronu, a omenjenega leta jo je hočki župnik Jurij Pileator (Klobučar) prepustil minoritom v Gradcu, ki jo še dandanes oskrbujejo. Tudi šola pri sv. Vidu je precej stara. To smemo sklepati iz sledečih podatkov, posnetih iz tamošnjih matrik. Mrtvaška knjiga pravi, da je dne 11. julija 1719 bil pokopan Janez Jurij Sutori, — „herrn Schulmaisters Loci seiniches söhnlein“; — 20. julija t. l. so pa pokopali očeta Franca Antona Sutorija, — „derzeit gewester Schulmeister allhier, welcher von dem stallmaister zu Turnisch, — zu Lanzendorff Erschossen worden, vndt in dem gschloss Turnisch gestorben.“

Dne 25. januarja l. 1745. navaja poročna knjiga župnije hajdinske kot starašino Jakoba Stingl, organista pri sv. Vidu. Umrl je 48 let star in je bil 29. avgusta 1752 pokopan. Vdova Ana Marija je 26. febr. 1753 vzela v zakon Jurija, sina Vida Domajnka iz Ptuja.

Jurij Domajnko je do l. 1774. služboval pri Mali nedelji in v Radgoni, potem pa je prišel za školnika k sv. Vidu, kjer mu je soproga Ana Marija umrla 74 let stara že leta 1776.; dne 23. novembra so jo pokopali na pokopališču škapulirske bratovščine. Pa kmalu se je zopet oženil z neko Ano, ki je, porodivši mu več otrok — umrla 35 let stara 28. decembra 1795. Izmed njegovih sinov je Anton postal duhovnik, Jožef pa učitelj. Hčerka Katarina se je 10. junija 1798 omožila z ormoškim rojakom, učiteljem Martinom Ilovšek-om, kateremu na ljubav se je stari Domanjko bil učiteljstvu odpovedal. Slednji živel je potem še tri leta v zaslužnem počitku in je umrl 70 let star 2. aprila 1801.

Martin Ilovšek je l. 1811., ko je sekovski knezoškof dne 25. julija ondi 391 oseb birmal, bil 43 let star in je imel 30 učencev, katere je v lastni hiši podučeval. Leta 1812. je učilnico in v sobi učiteljevi stare matrike vničil požar; — pri tej priložnosti je pogorelo tudi čvetero sosednjih hiš.

V Halozah tik Rogatnice stoji cerkev Matere božje, Podlehnik imenovana, ki je l. 1672. prvega samostalnega dušnega pastirja dobila. Ostala je župnijska cerkev do l. 1827., a takrat je vsled gubernialnega ukaza od dne 1. novembra t. l. morala častno svojo službo prepustiti svoji hčerki, cerkvi sv. Trojice un-kraj Rogatnice na hribu stoječi. V Podlehnik prišel je l. 1800. za učitelja Michael Müller, zak. sin Janeza Müller-ja, nadzornika in Treze Gorjupove rojen v Ljutomeru hiš. št. 71., dne 23. septembra 1776. O priliki škofovega obiskovanja dne 26. julija 1811 imel je samo 15 učencev in zelo slabo učilnico. Učiteljeval je tam še l. 1822.

Tudi v Leskovcu je našel knezoškof l. 1811. v vsakem obziru slabo šolo. Učitelj Jožef Petrič, ki je od l. 1795. ondi služboval, pritožil se je, da pride navadno le 10 do 15 otrok v šolo. Leta 1822. je v Leskovcu učiteljeval Franc Petrič, l. 1849. pa Ignac Petrič.

Prav lepo učilnico imeli so pa l. 1811. pri sosednji sv. Barbari, kjer je knezoškof birmal 23. julija 347 oseb. Učiteljeval je ondi takrat že tretjo leto Ljubljčan Jožef Škraber in je imel 38 učencev. Leta 1822. najdemo pri sv. Barbari izglednega učitelja, Franca Schweigl-na, l. 1849. pa Karola Zimič-a.

V Zavračah učiteljeval je od l. 1788. v Strassu rojen Mihael Marko, ki je pa l. 1810. zaradi starosti podučevanje prepustil svojemu sinu Francu. Oče je knezoškofa prosil, da bi mu za naslednika v učiteljski službi dali sina, ki ga je že dve leti nadomestoval pa najbrž ni bil uslišan, kajti nekatera leta poznej imenuje se učitelj v Zavračah Matija Reisinger.

Mihael Marko, ki je bil poprej 8 let učitelj pri sv. Marjeti, umrl je v Zavračah 26. sušca 1832, — 82 let star; Matija Reisinger mu je pa 65 let star sledil v večnost 31. decembra 1856.

Zavračam najbližnja soseda je sv. Marjeta, lična cerkev unkraj dereče Drave na planjavi ležeča. Dasi nam ni znana nobena listina o početku ondotne šole, smemo vendar iz tega, kar je v raznih zapisnikih zabeleženega, sklepati, da so pri sv. Marjeti že pred l. 1785. imeli za podučevanje sposobne organiste, pa stariši niso hoteli otrok v šolo pošiljati.

Od 1760. do 1768. l. imenuje se kot mežnar in organist Janez Perger, ki je poprej v Ptuju služboval. Njegov naslednik je bil Simon Markovič, a težko, da bi bil službo učitelja opravljal, kajti zapisnik od l. 1770. razločno povdarja, da pri sv. Marjeti ni bilo šole.

Leta 1783. dne 4. julija je sekovski knezoškof birmal ondi 313 oseb in v svoj dnevnik zapisal, da pri sv. Marjeti nimajo školnika, ampak samo mežnarja, z imenom Mihael Marko. Ta bi otroke rad podučeval, a stariši jih nočejo pošiljati, ker so Slovenci in jim za nemščino ni mar.¹⁾ Iz tega smemo sklepati, da je Marko le nemški podučeval; najbrž še kot rojen Nemec — iz Strass-a doma — slovenski niti znal ni.

Leta 1788. se je preselil v Zavrače, k sv. Marjeti je pa prišel Matija Lah, o katerem drugega ne vemo, kakor da je ondi do l. 1798. služboval. Za njim je do l. 1804. učiteljeval Bernard Zimmermann, katerega naslednik je bil Mihael Peklar. O slednjem imamo že več podatkov. O priliki škofovega obiskovanja 21. julija 1811, ko je bilo pri sv. Marjeti 187 oseb birmanih, izpovedal je Mihael Peklar, da je bil l. 1780. pri Veliki nedelji rojen in da v vsem že 12 let slušbuje. Pri sv. Marjeti učiteljuje že 7. leto in ima 14 učenecv. Opomba v zapisniku pravi, da je bil zaradi pijančevanja pokaran. Pa to ga ni poboljšalo, kakor razvidimo iz zapisnika od l. 1816. in za to si je bil sam kriv, da je slednjič bil odstavljen. Dotično poročilo naddekana Karola Jožefa Kellner-ja²⁾ se glasi: „H. Pfarrer Etzel war seit mehreren Jahren in einer äusserst verdriesslichen Lage. Das Schulwesen in St. Margarethen war so übel bestellt, dass die dortige Schule in der That nicht einmal den Namen einer Schule verdiente. Bei allen Prüfungen sah man an dem würdigen Pfarrer sichtlich die Verlegenheit. Mit Ausnahme der Katechetik war alles unaus-

¹⁾ Parentes non mittunt suas proles, quia sunt Vindi et germanice nolunt addiscere,“ pravi zapisnik.

²⁾ Karol Jožef Kellner, katerega uradna poročila bodo v naslednjih vrstah večkrat omenjena — je bil sin Jožefa Karola Kellner-ja, oskrbnika v Dornavi in Ane Marije, roj. Miller ter se je narodil 18. marca 1751 ob 6 zvečer. Kot redovnik sv. Avgustina je bil 2. aprila 1774 v mešnika posvečen in je služil do l. 1812. na Nemškem, — slednja četiri leta kot dekan v Poljani (Pöllau). Potem je postal nadžupnik in naddekan v Ptuju, kjer je umrl 11. avgusta 1821. Zaradi zaslug, ki si je posebno kot okrajni šolski ogleda pridobil, bil je 23. avg. 1820 imenovan častnim korarjem sekovskim.

steblich übel bestellt. Die unwissendsten Kinder sassen da wie arme hungrige Waisen, denen der Vater oder Vormund kein Brod reicht. Einerseits rückten fast tagtäglich neue Befehle an, sich überhaupt die Verbesserung der Schule angelegen seyn zu lassen, anderseits gab man dem H. Pfarrer Etzel genugsam zu verstehen von der üblen Beschaffenheit seiner Schule. An allen diesen konnte man Ihm nicht so viel, als bloss seiner Güte etwas zur Last legen. An allen war die beispiellose Trägheit eines veralteten Taugenichts, des übel charakterisirten Lehrers Michael Peklar Schuld. Diesen Menschen zu verstossen wäre so viel als 6 Menschen zum Bettlstab verdammen und doch nach so vielen fruchtlosen Ermahnungen hätte er dieses längstens verdient. Ihn länger bey diesen so wichtigen Dienst beizulassen, gereichte der ganzen Pfarre zum grössten Nachtheil. Bei jeder Schulprüfung hörte die Schuldistriktsaufsicht aus dem Munde des H. Pfarrers: so lang dieser Taugenichts Schule hält, kann unmöglich der Schule aufgeholfen werden. Nun wurde auf einmal das Eis gebrochen: moriatur unus pro populo — hat es geheissen. Dem alten Lehrer wurde das Schulhalten von nun an verbothen, ein provisorischer Lehrer in der Person eines gut anempfohlenen jungen Menschen, Namens Valentin Kosar angestellt, die Lehrereinkünfte getheilt, ein geräumiges Schulzimmer gemiethet, Schulbänke und Taffeln hinlänglich beigebracht — und nun versammelt sich eine Menge Schuler, und es wird ordentlich Schule gehalten. Die Sonntagsschule wird so häufig seitdem besucht, dass man den Unterricht am Sonntag Vormittag den Jünglingen, Nachmittags den Mädchen ertheilen muss.“ Ta velevažna sprememba vršila se je o veliki noči l. 1816. Mihael Peklar je odšel k sv. Lenartu pri Veliki nedelji, kjer ga je l. 1819. zadela enaka osoda, kakor pri sv. Marjeti. Njegov naslednik Valentin Kosar je učiteljeval do 13. avgusta 1852, ko je umrl. Temu je sledil Jakob Čagran, ki je po 12letnem službovanju bil k večnemu počitku poklican 15. avgusta 1864. (Dalje sledi.)

Dopisi.

Dunaj, začetkom aprila. (Izv. dopis. Iz državnega zbora.) Odbor za državne potrebe se je pričel 23. marca posvetovati o budgetu za srednje šole, za katerim so se vrstili tudi drugi oddeli. „Popotnik“-ove bralce vtegne od teh posvetovanj marsikaj zanimati, zato je si usojamo glavne poteze zabeležiti. Poročevalec dr. Matuš vprašal je naučnega ministra, kaj se je ukrenilo radi šolskih knjig in zakaj sta se poklicala dva gimn. profesorja v ministerstvo za uk in bogočastje. Na to vprašanje je minister odgovoril, da je privatna konkurenca pri izdavanju šolskih knjig za srednje šole zagrešila mnogo neprilik. Knjige so deloma predrage, preobširne ali nedostane, tako, da se je v marsikaterem slučaju morala zabraniti aprobacija. A pri novih izdajah bode se strogo gledalo na to, da se cena kolikor možno zniža, in da se nedostatki, kateri mnogokrat učencem zabranijo, da ne morejo stare izdaje rabiti, odpravijo. Naučna uprava misli tudi na to, stopiti v konkurenco in zato uporabiti zalogo šolskih knjig, kateri zavod ne išče dobička. Potem takem bi se tudi pomanjkljivosti odpravile, katere so povzročile tu pa tam privatne izdaje v literaturi knjig za srednje šole.

Kar se tiče drugo vprašanje, da sta se namreč poklicala dva profesorja v minist. departement za srednje šole odgovarja minister, da s tem namerava doseči to, da stopijo šole z višjim uradom v ožjo zvezo, nikakor pa se ni mislilo na stabilizovanje kake nove službe gledé na dotične profesorje. Poklicane osebe iz učiteljstva so se le začasno pozvale in se bodo vračajoče se k učiteljevanju dobro poučene o idejah, katere ministerstvo vodijo, z bistveno večjo kvalifikacijo v imenitnejših službah enkrat dobro obnesle. Pa brez ozira na to pridobi se s tem tudi to, da se v različnih panogah pouka kakor v različnih učnih jezikih lahko strokovnjaki o stvari zaslišijo. Minister upa to število srednjih učiteljev še pomnožiti z osebami, katere so polsko-rusinskega jezika zmožne.

Na dr. Mengerjevo resolucijo gledé šolske higijene, šolskih zdravnikov itd. odgovarja minister, da so se v tej zadevi že različne naredbe izdale sicer boljše za ljudske kakor za srednje šole. Vprašanja šolske higijene je brez dvombe zelo imenitno, toda za sedaj se še imajo važnejše naloge vršiti. Mnogo srednjih šol ima namreč tako slaba poslopja, da bi se morali zavodi takoj zapreti, ko bi se hotelo zahtevati, da se dotične naredbe z ozirom na šolsko higieno izvedó. Vendar pa se bode na dotično opombo gosp. poslanca kolikor možno oziralo. Na to se sprejme resolucija s predlogom dr. Matuša, da se izpuste besede „Vpeljanje šolskih zdravnikov.“

Dr. Heilsbergu, kateri je govoril proti temu, da se število gimnazij kolikor toliko zniža, povdarja minister, da je število gimnazijcev že čez mere visoko. Naučna uprava bode torej morala povdarjati, koliko takih zavodov je z ozirom na državne in krajevne razmere potrebnih; na drugi strani bo treba mnogo srednjih šol uvrstiti državnim, a v to bode treba še poprej razmere na tanko preiskati. Parcijelno se zatorej v tej zadevi ne more postopati; vendar pa minister upa, da bo v tekočem letu tudi v tem oziru se nekaj storilo in prosi, da se dotični ukrepi v svojem času tudi odobrijo.

Tudi na vprašanje poslanca Beer-a gledé suplentov na izobraževaliških za učitelje in učiteljice je minister dal poveljni odgovor.

—β.

Od Gornjega grada. (Izv. dop.) Le redkokedaj se javlja od tod kaj v našem „Popotniku“. Evo tedaj nekaj raznoterosti, ako se Vam g. urednik premalenkoste ne zde. — Naš okraj se prišteva med gorate kraje in na obeh straneh precej široke, jako rodovitne doline, ki se tu pa tam zoži, vzdigujejo se precej visoke zmiraj bolj z zredčenimi gozdovi porastene planine proti sinjemu nebu. Žalostno je premišljevati, kakšne goličave zamorejo to v kratkem času postati, ako se brezskrbno in preveliko sekanje dreves skoraj postavno ne zabrani.

To celo zimo, ki tudi nam in drugim krajem ni prizanesla, povpraševalo se je v teh krajih po jabelkih in se tudi precej denarja za nje med ljudstvom pustilo. A vse drugače bi bilo, ako bi se ljudstvo za sadjerejo še bolj zanimalo. Prostega človeka je treba zmiraj vspodbujati, da se poprime česa novega in zanj koristnega, ter mu pri vsakej priložnosti dokazovati, kako neobhodno mu je in mu bode potrebna jedna ali ova reč, a kakor sem se osvedočil, grešilo se je in še se gréši v tem obziru žal! le preveč od strani prosvetljenjih, med prostim narodom živečih. Kaži mu, razjasni in dokaži mu, kako se z majhnim trudom dá sadno drevje vzrejati, koliko je praznega prostora, ki se lahko z veliko koristjo porabi in kako se ima potem sadje in na kakšne kraje spravljati, da ostane v dobrem stanu dokler ga ne more v dober kup spraviti, dober vspeh, ako tudi počasen, bode ti plačilo. — Prežal! da je le preveč šol brez šolskih vrtov, v katerih bi vesten učitelj zamogel vspešneje v prid naroda delovati, a le opešati nikar, vedno drezganje enkrat tudi okamenelo srce gane ali se vsaj naveliča, da trdovratnost popusti.

Po nekakšnem kratkem razmotrivanju v gmotnem obziru, obrnol bi se rad za sedaj samo nekoliko na duševno stran in njega delovanje med učiteljstvom tega okraja. Kakor telo, potrebuje tudi duša svoje hrane. Dolga in huda zima morala nas je pri peči, to je doma ostajati, ter težaven svoj stan, njega bridkosti in sladkosti, morebiti le samo svojcem ali najožjemu krogu znancev in prijateljev, razkrivati. Pa, zima nas zapušča in narava se budi k novemu življenju — obhajamo vstajenje. Vzbudimo se tudi mi, podajmo se na pot, da se nekje snidemo in posvetujemo, na kakšen način bode nam najbolje vsaj nekolikokrat v letu v skupnem društvu stanovske težnje v prijateljskem krogu milih tovarišev pretresovati. Na skorajšnje vresničenje uč. društva gornje-graškega kličem: Na zdar!

Ne zamerite, sedaj še nekaj! Vrli tajnik „Matice Slovenske“ g. Evgen Lah me je pred kratkim povprašal, „kaj je vzrok mlačnosti, katero kažejo štaj. Slovenci napram „Matici Slovenski“? Da „Matica Slovenska“ ne napreduje, kakor bi bilo želeti in narodu v širjem pomenu koristno, razpravljalo in dokazovalo se je že marsikje. Navajali so se tudi razni za „Matico“ pogibljeni vzroki, kateri so se istinito sčasoma, akoravno polagoma odpravljati začeli in se še odpravljajo. Ne pride mi na misel matično delovanje kritikovati, nego hočem nekaj svetov navesti, da bi se odstranile napake, ki sem jih sam doživel in ki razvoj v gmotnem, kakor duševnem obziru zavirajo. Brez gmotne pomoči, razumeva se, ga ni, in se tudi ne more zahtevati duševni napredek. Tedaj, naj sl. odbor „Matice Slovenske“ gleda, da nikoli ne nastavlja poverjenikov, ki niso iskreno vneti rodoljubi; glavni poverjeniki naj imajo v vsakej fari vsaj po jednega podpoverjenika, katerega si sami zvolijo in ki so jim pri nabiranju udov, doneskov in pri zlažitvi pošla vestni in skrbni pomagači. Dalje bi trkal na srca rodoljubnega učiteljstva, katero ima stati vsestransko na površju z drugimi odličnimi stanovi vred glede omike in znanstva, katero pa ni tako bogato, da bi si zamoglo za lastne novce ves duševen žitek preskrbeti, da dela neumorno na to, uaj kraj. šol. sveti, uč. društva itd., pristopijo kot udje tako kakor k „družbi sv. Mohorja“, jednako tudi k „Matici Slovenski“. Naj ne ostane vse glas vpijočega v puščavi! Zrno do zrna itd. — J. K.

Iz Ljubljane. (XXII. redni veliki zbor „Matice Slovenske“) bode v sredo 13. aprila 1887. leta ob 4. uri popoldne v dvorani ljubljanske čitalnice. Vrsta razpravam: 1. Predsednikov govor. 2. Račun o društvenem novčnem gospodarstvu v dobi od 1. januarja do 31. decembra 1886. leta. 3. Volitev treh društvenikov, katerim je v zmislu § 9 a) društvenih pravil presojati in potrjevati odborove letne račune o novčnem gospodarstvu. 4. Proračun za l. 1888. (Računski sklep in proračun sta gg. društvenikom v društveni pisarni na ogled in jim bosta pri velikem zboru tiskana na razpolaganje.) 5. Letno poročilo o odborovem delovanju v dobi od 1. aprila 1886. do 31. marca 1887. leta. 6. Posamezni nasveti, predlogi želje in resolucije. 7. Dopolnilna volitev odbornikov. Vsled smrti, odpovedi ali pa žreba imajo letos izstopiti iz odbora gg.: † Erjavec Franc, Hribar Ivan, Hubad Franc, Kržič Anton, Levec Fr., Marušič Andrej, † Rajč Božidar, Robič Luka, Senekovič Andrej in Wiesenthaler Franc, skupaj 10. V odboru pa še ostanejo gg.: Cigale Matej, dr. Dolenc Hinko, Einspieler Andrej, Grasselli Peter, Gregorčič Simon, dr. Jare Anton, Kaspert Anton, Kermavner Valentin, Kersnik Janko, dr. Lampe Fr., Majeiger Ivan, Marn Josip, Pleteršnik Maks, dr. Poklukar Josip, Praprotnik Andrej, Raič Ant., Stegnar Feliks, Svetec Luka, Šuklje Franc, Šuman Josip, dr. Šust Ivan, dr. Tavčar Ivan, Tomšič Ivan, Vavru Ivan, Vilhar Ivan, Vodusek Matej, Zupančič Anton, Zupančič Vilibald, dr. Zupanec Jarnej in Žolgar Mihael, skupaj 30. — Vsaj 16 odbornikov mora po § 12. društvenih pravil navadno bivati v Ljubljani. Izstopivši smejo biti zopet voljeni. — Pri volitvi odbornikov in istotako pri volitvi treh računskih presojevalcev (3. točka) se

vštevajo tudi volilni listki taci družtenikov, ki sicer niso mogli priti sami k zboru, ki so pa vendar volilne listke poslali odboru z lastnoročnim podpisom, tako da ni suma zaradi kake prevare.

V Ljubljani dne 28. marca 1887.

Predsednik:
Josip Marn.

Odbornik in blagajnik:
Ivan Vilhar.

Razpis častne nagrade

za povest, namenjeno slovenski mladini.

Razumniki vseh omikanih narodov paznim očesom motrijo razvoj tistega dela književnosti svoje, kateri je v prvi vrsti namenjen mlademu narastaju, ter vestno skrbé za to, da se mladini podajajo v roke po obliki in vsebini dovršene, čistim peresom in plemenitim srcem pisane zabavne in poučne knjige. Tudi pri Slovencih se je že večkrat poudarjalo, kako potrebujemo mladini svoji primerne berila in razna učiteljska in pedagojska društva naša so večkrat ukrepala o tem in obravnavala vprašanje, kako bi se zadelala ta praznina v književnosti slovenski. To uvidevši je znani rodoljub česki in prijatelj mladine slovenske, blagorodni gospod Jan Lego v Pragi, po županu ljubljanskem podpisane odboru izročil sedem cesarskih cekinov v plemeniti namen, da ž njimi nagradi najboljšo povest, namenjeno slovenski mladini od dvanajstih let dalje. Navedeni znesek sedmih cesarskih cekinov pa je samó častna nagrada, katera se izplača pisatelju povesti; vrhu tega gospod Jan Lego poskrbi še za to, da pisatelj nagrajene povesti prejme za spis svoj še navadni pisateljski honorar. Pisatelj nam v svoji povesti naslikaj vzornega slovenskega mladeniča, odičenega z vsemi krščanskimi in državljanskimi vrlinami; od tiste dóbe, ko začne hoditi v šolo, spremlja ga do moških let, ko stopi v praktično življenje, opiši ga živo in plastično brez moralizovanja, da bode mlada duša, videča pred seboj junaka povesti, hrepenela po njegovem vzvišenem vzgledu izpolnovati vse dolžnosti, katere narod, cerkev in država zahtevajo od poštenega moža. Ako pisatelj takošno životopisno povest postavi v zgodovinsko zanimiv čas ter njeno dejanje oprè na take domače kraje, ki se odlikujejo po prirodnih lepótah svoji, bode tem večja zasluga njegova. Povest obsejaj šest tiskovnih pol male osmerke, natisnena z navadnimi garmondskimi črkami. Rokopisi naj se pošiljajo do konca tekočega leta načelniku podpisanega odbora, kateri tudi povesti prisodi darilo ter pisatelju njenemu izroči častni honorar.

V Ljubljani 1. aprila 1887.

Peter Grasselli,
župan ljubljanski, načelnik.

Prof. Fr. Levec,
urednik „Lj. Zvona“, načel. namestnik.

Prof. Janez Gnjezdá,
predsednik družbe kat. rokodel. pomočnikov. c. kr. vadniški učit. in urednik „Vrtčev“.

Novice in razne stvari.

[Odlikovanje.] Nj. ekselenci, dr. pl. Gautsch-u se je podelil red železne krone I. vrste.

[Iz c. kr. štaj. dež. šolsk. sveta.] V svoji seji dne 17. marca je dež. šolski svet vsled poročila o stanju štaj. šolsk. vrtov izrekel kmet. podružnici v Ptuj za pospeševanje šolskih vrtov svojo zahvalo, krajnim šolskim svetom v

Köflach-u, Beierdorf-u pri Gradcu, Fürstenfeld-u, Weisskirchen-u. Omureku, Hartberg-u, Hausmannstätten-u in Stainzthal-u za osnivanje pravilno urejenih šolskih vrtov, in nadučiteljem Viljem Kanzian-u v Gleichenbergu, Fran Arnfelder-ju v Passail-u, Fran Schöpfer-ju v Weitz-u, Vinko Kotzmuth-u v Haidinu, Angelik Kogler-ju v Fürstenfeld-u in Fran Rösch-u v Scheiffling-u pa za marljivo obdelovanje šolskih vrtov pohvalno priznanje.

[Imenovanje.] Naučni minister imenoval je gg. Adalb. Unterkreuter-ja, nadučitelja v Šmartnem pri Beljaku in Anton Wissiak-a, učitelja v Celovcu okr. šolskima nadzornikoma za beljaški šolski okraj.

[Minister in učiteljice.] Ogerski naučni minister je šolskim oblastvom naročil, da se ima pri sprejemnih in oспособnostnih izpitih učiteljsk. kandidatnj z brezobzirno strogostjo postopati, zlasti pri takih, ki niso obiskovale javnih izobraževališč ampak so se za skušnjo pripravljale zasebnim potom. To strožje postopanje navzlic prihodnjim učiteljicam ima svoj vzrok deloma v tem, da se znatno število učiteljic pozneje množi in državi tako za stroške, katere je ta imela vsled njihovega izobraževanja nima nikakoršne koristi.

[Na vseučilišču v Zagrebu] bilo je v preteklem zimskem tečaju vpisanih 392 slušateljev (278 rednih, 97 izrednih in 17 farmacevtov.) Od teh jih je bilo 268 iz Hrvatske, 79 iz Slavonije, 21 iz Dalmacije, 15 iz Ogerske, 2 iz Istre, 3 iz Štajerske, 1 iz Moravske, 1 iz Bosne, 1 iz Bolgarske, 1 iz Makedonije. Po stroki je bilo 97 bogoslovcev, 233 juristov, 46 modroslovcev.

[Za Erjavčev spomenik in ustanovo] nabranih je po zadnjem izkazu v „Soči“ 2175 gld. 14½ kr.

[Šolstvo v Bolgarske] kaj dobro napreduje. Dokler je Turek vladal tukaj, se ni nikakor brigal za šole, in le kak zasebnik ali pa nekateri trgovci so gledali na to, da se je tu in tam ustanovila šola. Ali tako ustanovljene šole niso imele potrebnih sredstev, da bi se mogle dovolj razvijati in napredovati. Še-le ko so Rusi prišli v Bulgarsko, se je stvar obrnola na bolje. L. 1877. se je ustanovilo na državne troške mnogo šol in ob jednom se je priskrbelo za učne zavode tudi potrebno nadzorstvo. L. 1879. se je ustanovilo naučno ministerstvo in v to ministerstvo je bilo poklicanih mnogo veljavnih mož, kojim je bila skrb za to, da se razvita bolgarska šola. Zlasti si je za to pridobil velike zasluge dr. Jireček, ki je bil dalje časa minister javne odgoje. Po postavi dolžen je vsak Bolgar svojo deco v šolo pošiljati. Šolska dolžnost traja po mestih 8, po selih pa 6 let. V vseh šolah se podučuje na leto 10 mesecev. Pouk je brezplačen. Vsaka ljudska šola mora imeti najmanj 3 razrede. Cela Bolgarija je razdeljena na 16 okrožij in vsako okrožje ima svojega šolskega nadzornika. Neprilično je, da obstoji bolgarsko prebivalstvo iz več narodnostij. — L. 1880. bilo je 1100 bolgarskih šol (med temi so tudi vračunjene srednje šole) z 1379 učitelji in 56.855 učenci. L. 1882. narastlo je število šol že na 1379, med temi 2 učiteljske in 82 dekliških šol. L. 1880/81. potrošilo se je za šole 1,372.000 frankov, sledeča leta pa 1,692.000 fr.; 1884/85. l. pa so že troški narastli na 2,509.000 fr.

[Nova knjižica] izšla je pod naslovom: Angelček, otrokom učitelj in prijatelj. Izdal Anton Kržič. I. zvezek. V Ljubljani 1887. Samozaložba. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. Knjižica obseza 48 strani, ima lično obliko in se nam dozdeva, kolikor moremo po površnem pregledu soditi, prav prikladno berilo za otroke. Cena le 12 kr.

[Največi poliglota — znalec mnogih jezikov] je danes brez dvombe znani taljanski pisatelj Marko Gamini. V svoji dobi slavni kardinal Mezofanti v Rimu govoril in pisal je na 58 jezikov (med temi ruski, poljski, maloruski in tudi hrvatsko srbski.) — Marko Antonio Gamini nadkriluje znatno svojega učenega predhodnika. On zna izvrstno 93 jezikov in med temi vse slovanske, zlasti ruskega, kojega govori zavisim kakor svoj materin jezik. Koncem preteklega leta obiskal je Gamini Petrovgrad.

[Čebeloreja na Nemškem.] L. 1883. so šteli na Nemškem panjeve čebel. Našteli so jih 1,911.748. Skušnja priča, da nanosi primeroma eden panj v letu nekako 10 kil medu in 5 kil voska. Nemške pridne čebelice napravijo torej 19 do 20 milijonov kil medu in 10 milijonov kil voska — kar je vredno nekakih 30 milijonov nemških mark ali 18 milijonov naših goldinarjev.

[Javna zahvala.] Slavni odbor „Matiče Slovenske“ je tukajšnej narodnej šoli podaril precejšnje število zanimivih knjig zabavne in poučne vsebine, za kar se mu podpisani najljudneje zahvaljuje.

Šolsko vodstvo v Novišti pri Gornjem gradu. Ivan Kele, učitelj.

Vabilo. „Pedagogičsko društvo“ za učitelje in šolske prijatelje bode zborovalo dne 14. aprila t. l. ob 10. uri dopoldne v Mokronogu na Dolenjskem v ondotni ljudski šoli. Spored: 1. Društvene zadeve. 2. Govor g. J. Ravnikarja o napakah pri vzgoji. 3. Govor g. V. Gebauerja o šol. vrtu (drevesnici). 4. O domačih šolskih nalogah na kmetih. 5. Posamezni nasveti. — K mnogobrojni udeležbi vabi učitelje in šolske prijatelje odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. Gospod Miha Vavhnik, podučitelj pri sv. Jakobu v Sl. g. pride za učitelja v št. Martin pri Slovincih; gospodična Pavlina Leitgeb, podučiteljica pri sv. Križu na murskem polju gre v št. Lovrenc ob kor. žel.

Listnica.

Gospod A. G. v H.: Ne moremo; zakaj? — pismeno. Srčen pozdrav! — Gospod M. Sl. pri sv. L.: Prelepa Vam hvala na Vašem trudu. Gradivo nam zelo ugaja; le škoda, da je že pri kraju. Ako zopet kaj sličnega najdete, prosimo, spomnite se še „Popotnika“. Bog Vas obvari! — Gospod J. Ch. v O.: Nezele spise požira naš koš; tudi Vaše delo je zadela ta osoda. — Gospod J. A. pri sv. L.: Kedar se prepričamo, da je res, kar pišete, storimo, kar želite, toda ne, ker nam žugate, ampak, ker nočemo nikomur krivice delati. Žuganje Vaše nas ne plaši!

Vsem sotrudnikom in prijateljem našim želimo veselo Alelujo.

Biblioteka paedagogických klassiků českých i cizích.

(Připoroučena po všem časopisu českém!)

Izdat. in uredn. Fr. Bayer.

Gl. sodelavec: J. Havelka.

Del I. „Drobné články“ c k. šk. rady, univ. prof. Dra. G. A. Lindnera. Cena gld. 1.86.

Del II. Jana Amosa Komenského „Sebrané spisy vyhovatelské“. Sv. II. (Vychází).

Del V. VI. Vybrané spisy Montaigneovy a Sebrané spisy Jana Ev. Kosiny.

Za celo leto (12 seš.) predplača se 3 gld. 70 kr., za pol leta 1 gld. 86 kr. — Prvi letnik stoji le 1 gld. 86 kr. (mesto 2 gld. 16 kr.)

V Přerově na Moravě.

Vydavatelstvo „Bibl. paed. klassiků“.

Izdajatelj in urednik M. Nerat.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.